

**1/ 2022 – OTVARAJU LI PODACI O
POPISU STANOVNIŠTVA NE SAMO
PITANJA DALJNJEG
OSTVARIVANJA MANJINSKIH
PRAVA VEĆ I PITANJA
ADEKVATNOSTI CILJEVA I
KONCEPTA MANJINSKE POLITIKE
? Serijal tekstova iz ciklusa :
IZAZOVI I DILEME MANJINSKE
POLITIKE U HRVATSKOM
DRUŠTVU –**

Netom objavljeni rezultati nacionalne strukture hrvatskog stanovništva indiciraju i otvaraju niz pitanja vezanih za nacionalne manjine ali i hrvatsko društvo u cjelini. Drastičan pad broja pojedinih

manjinskih zajednica osim demografskih aspekata traži i odgovore koliko je hrvatska manjinska politika bila uspješna te koliko aktualni negativni trendovi narušavaju multietničnost i multikulturalnost hrvatskog društva i koje to posljedice ima. Zbog svega toga, pojedini analitičari manjinske politike u Hrvatskoj upozoravaju da bi trebalo puno bolje postaviti ciljeve i koncept manjinske politike jer uza sva garantirana prava dosadašnji mehanizmi nisu se pokazali dostatni za ostvarenje pune jednakopravnosti pripadnika/ca nacionalnih manjina, za izgradnju pravednog društva i za izgradnju „duha razumijevanja, uvažavanja i tolerancije“ što kao jedan od ključnih ciljeva manjinske politike navodi i Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina.

Kada su krajem rujna objavljeni prvi širi službeni rezultati prošlogodišnjeg popisa stanovništva koji su uključivali i nacionalnu strukturu hrvatskog stanovništva mnogi su ostali iznenađeni iskazanim padom broja pripadnika većine manjinskih zajednica. Iako su se negativni trendovi slijedom kretanja u općoj populaciji očekivali, rezultati za manjine bili su puno drastičnije izraženi i od pesimističkih očekivanja (udio nacionalnih manjina pao je sa 7,7 % u 2011. g. na 6,2 % u 2021. g. Pritom, konkretiziranje ovih podataka pokazuje da je ukupno stanovništvo palo za 9.6 %, dok je pad manjina skoro tri puta veći – odnosno oko 27 %. Unatoč toj evidentnoj razlici između manjinske i opće populacije demografski faktor ostaje jedan od ključnih činilaca toga stanja i odnosa, iz prostog razloga, jer se negativna demografska kretanja iz niza razloga vidljivije ispoljavaju baš među nacionalnim manjinama (veće starenje i slabiji prirast, veće iseljavanje odnosno odljev na europsko tržište rada i veća koncentracija manjina na područjima ispod prosječne socioekonomske razvijenosti itd.).

No, ni kod većinskog stanovništva nije sve u demografiji, a kada su nacionalne manjine u pitanju teško je izbjeći pitanje koliko su i neki drugi činioci tim negativnim trendovima doprinijeli.

Jedan od naših najpoznatijih eksperata, kada je manjinska politika u pitanju, profesor na fakultetu Političkih znanosti u Zagrebu, **Siniša Tatalović** ne dvojiti da osjetan pad udjela nacionalnih manjina u stanovništvu otvara pitanje koliko se hrvatska manjinska politika pokazala uspješnom. Naime,

kaže Tatalović, manjinska prava u demokratskim državama moraju se bazirati na dva ključna principa, a to su identitet i integracija. To znači da manjine ostanu ono što jesu, odnosno da imaju uvjete dugoročno preživjeti u svojim tradicionalnim identitetima, ali i da se trebaju integrirati u puni politički, kulturni i ekonomski život države u kojoj žive. A taj koncept integracije s identitetom i inače je vrlo složen proces, a naše društvo, nažalost, je i dalje tako strukturirano da su ljudi koji žele istupati u javnosti sa svojim manjinskim nacionalnim identitetom često izloženi različitim vrstama pritisaka, a ponekad i otvorenom šikaniranju. To negativno djeluje na pripadnike manjinskih zajednica koji svoj identitet u javnosti pasiviziraju ili mimikiraju, a ponekad ga i potpuno odbacuju u ime neke građanske integracije motivirane lakšim društvenim življenjem.

Popis stanovništva tek zahtijeva dublje analize međutim, ako broj pripadnika nacionalnih manjina osjetno pada onda to indicira vrlo ozbiljan problem koji može ukazivati i na to da se manjine u puno većoj mjeri asimiliraju nego li integriraju u hrvatsko društvo, odnosno da taj proces integracije s identitetom nije bio uspješan.

PROBLEMI NISU SAMO DEMOGRAFSKI

Istina je, broj pripadnika nacionalnih manjina opada i u onim zajednicama (npr. kod talijanske ili mađarske manjine) koje nisu izložene društvenim i političkim pritiscima kao što je to npr. slučaj sa Srbima ili Romima, na što redovito upozoravaju sva izvješća o stanju manjinskih prava. Međutim, ni pozitivni trendovi ne mogu zanemariti problematične društvene okolnosti. Na to možda najbolje upućuje slučaj romske nacionalne manjine. Broj pripadnika te manjine u stalnom je porastu od popisa 1991. g. te je s nešto manje od 7000 pripadnika broj Roma u Hrvatskoj, prema popisnim rezultatima prošle godine, prešao 17.000, a tome sigurno nije doprinio samo demografske faktor. To su pokazatelji, makar i skromni, određene emancipacije i promjene društvenog položaja. Međutim, popisna statistika ponekad zavarava i prikriva društvenu realnost. Prema podacima popisa iz 2011. romska populacija je tada, u odnosu na prethodni popis, narasla za čak 80 posto, a u popisu 2021. tek za 6 posto. Dogodilo se to u situaciji kada su romske organizacije poduzele odgovornu i kvalitetnu kampanju pozivajući svoje pripadnike da slobodno deklariraju svoju nacionalnu pripadnost i kada su njihovi lideri poput saborskog zastupnika **Veljka Kajtazija** optimistično izražavali očekivanja da bi broj deklariranih Roma mogao biti čak i veći od 40.000 i konačno se približiti realnim procjenama njihova stvarnog sudjelovanja u stanovništvu. Ipak, očito je da se zid predrasuda, segregacije i diskriminacije kojima su Romi nesumnjivo izloženi nije uspio probiti.

Ono što je dodatno zabrinjavajuće i čega nismo dovoljno svjesni jeste i činjenica da je ovim rezultatima i kretanjima u nacionalnoj strukturi ugrožen multietnički i multikulturalni karakter hrvatskog društva, što ni za jedno pa tako ni za hrvatsko društvo nije dobro. Broj pripadnika (posebno nekih) nacionalnih manjina sada je već tako nizak da je i budućnosti nastavak ovakvih kretanja u pitanje može dovesti i sam njihov opstanak. Ugrožena je njihova vitalnost u organiziranju i realiziranju različitih programa koji su važni za očuvanje i razvijanje njihovog manjinskog identiteta.

UGROŽAVANJE MULTIETNIČNOSTI NIJE DOBRO ZA DRUŠTVO

Profesorica **Nives Kumrić**, autorica knjige „ Europski sustav zaštite prava manjina „ ističe da su nacionalne manjine važan dio nacionalnog identiteta Republike Hrvatske te da treba težiti očuvanju njene etničke raznolikosti. A Hrvatska je u nepuna tri desetljeća prešla iz kategorije etnički heterogene i multikulturalne države u kategoriju etnički homogenih država. Pratimo li, naime, popise stanovništva od 1991. preko popisa iz 2001. godine do 2011. razvidno je da se udio nacionalnih manjina cijelo vrijeme smanjivao. Tako je 1991. godine udio većinskog hrvatskog stanovništva bio oko 78 %, deset godina kasnije udio Hrvata popeo se na 89 %, a 2011. godine ta je brojka prešla 90 %. A trend je naravno nastavljen i 2021 kada je udio hrvatskog stanovništva dosegao skoro 92 %. Time je Hrvatska preskočila onaj prag koji ju je prije toga svrstavao u kategoriju etnički heterogenih država bez obzira što na njenom području oficijelno žive čak 22 nacionalne manjine. Hrvatska danas prije svega figurira kao etnički vrlo homogena država (bez obzira što će neki s pravom primijetiti kako takve ocijene treba uzeti s određenom rezervom jer ima europskih zemalja kao što su

Njemačka, Francuska, Nizozemska, Italija, Danska , uopće ne prikupljaju podatke o etničkoj pripadnosti svojih stanovnika) koja, realno gledajući, napušta sferu multietničnosti i multikulturalnosti, prije svega – na svoju štetu.

To onda nameće pitanje kako su ciljevi manjinske politike bili postavljeni i kako su ostvarivani. Nažalost, čini se da ta značajna pitanja negativnog kretanja manjinskog stanovništva nisu izazvala veću pozornost i brigu hrvatskog društva. U fokusu javnosti kao da se isključivo nametnulo pitanje hoće li srpska nacionalna zajednica u Vukovaru („konačno“) izgubiti pravo na dvojezičnost (i donekle hoće li i kako pad broja pripadnika manjina dovesti do redukcije nekih njihovih jezičnih, obrazovnih pa i političkih prava). Ali je li u društvenoj praksi došlo i do bitne redukcije nekih ključnih ciljeva manjinske, ali i šire društvene politike, do njihova zanemarivanja i potiskivanja s javne političke scene, što može bitno otežavati poziciju nacionalnih manjina i što može narušavati poželjan sustav vrijednosti hrvatskog društva to je , bar zasada, ostalo izvan interesa šire javnosti.

I to iako smo u situaciji kada se osim ostvarivanja ciljeva i koncepta manjinske politike u Hrvatskoj (kao i nekim drugim zemljama) sve više nameće i potreba i pitanje multietničke i multikulturalne politike .

Stoga bi, prethodno, bilo dobro i poželjno propitati ciljeve i koncept manjinske politike. A jedan od izraženijih problema hrvatske manjinske politike i jeste u tome što se njeni ciljevi i njeni koncepti rijetko ili čak nikako ne propitkuju, a onda stoga ni ne nadograđuju i razvijaju.

Prije dvije godine jedan takav pionirski pothvat za potrebe tradicionalne međunarodne konferencije „Manjine, migracije i sigurnost“ pokušala je dr.sc **Antonija Petričušić**, profesorica sociologije na pravnom fakultetu u Zagrebi i članica Savjetodavnog odbora Vijeća Europe za praćenje ostvarivanja Okvirne Konvencije VE za zaštitu prava nacionalnih manjina. Njeno istraživanje provedeno među ekspertima i važnim dionicima manjinske politike pokazalo je da nisu uspostavljeni jasni i sveobuhvatni ciljevi manjinske politike te da se iz koncepta financiranja manjinske politike kao njen glavni cilj ističe očuvanje kulturnog identiteta i specifičnosti manjinskih zajednica, a to nisu dostatni mehanizmi za ostvarenje jednakopravnosti pripadnika_ca nacionalnih manjina, za izgradnju pravednog društva i za izgradnju "duha razumijevanja, uvažavanja i tolerancije" što kao jedan od ključnih ciljeva manjinske politike navodi i Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina. A takvi ciljevi i pristupi nisu nepoznati hrvatskoj manjinskoj politici. Oni se npr. prisutni i u uvodu Operativnih programa Vlade RH za nacionalne manjine za razdoblje 202.-2024. u kojem se nakon nabiranja širokog spektra manjinskih prava ističe kako je cilj primjena manjinskih zakona između ostaloga i „doprinositi razvijanju razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijaloga između pripadnika nacionalnih manjina i hrvatskog naroda „te da će se politika zaštite prava nacionalnih manjina provoditi s ciljem „jačanja doprinosa nacionalnih manjina razvoju hrvatskog društva“. Sličan pristup prisutan je i u Nacionalnoj strategiji razvoja Republike Hrvatske do 2030. godine gdje se eksplicite među ciljevima društvenog razvoja posebno naglašava i položaj i perspektiva nacionalnih manjina pa se kaže kako će se Hrvatska kao društvo jednakih mogućnosti ostvariti i kroz razvoj kulturnog i nacionalnog identiteta nacionalnih manjina, snažniju promociju kulture

tolerancije, bezuvjetno sankcioniranje svih oblika nasilja i mržnje, unapređenje manjinskog obrazovanja, jačanje participacije nacionalnih manjina i njihove integracije u društvu te jačanje uloge organizacija civilnoga društva i njegovih dionika kao važne komponente u ostvarivanju ustavnih vrijednosti i demokratskog angažmana građana.

NEDOVOLJNI CILJEVI

Dakle, manjinska politika ne svodi se samo na ostvarivanje i zaštitu određenih manjinskih prava (koja su u hrvatskim normativnim dokumentima zaista široko postavljena), već ostvarivanje tih prava ima svoje šire društvene ciljeve i funkcije.

Upravo zato je, kako ističe i profesorica Petričušić, potrebno osmišljavati nove, inkluzivne mjere manjinske politike i projektne aktivnosti koje bi bile usmjerene na promoviranje integracije i kohezije u multietničkom društvu te ih operacionalizirati osiguravanjem dodatnih financijskih sredstava. Odnosno, konstantno unapređivati i osuvremenjivati manjinsku politiku, uvažavajući međunarodne standarde zaštite prava nacionalnih manjina (npr. preporuke ekspertnih tijela Vijeća Europe, OEES-a, UN-ova specijalnog izvjestitelja za prava manjina), a to uglavnom izostaje.

Svaka politika koja se bavi društveno marginaliziranim skupinama, a nacionalne manjine to jesu, trebala kao osnovni cilj imati stvaranje društva u kojem se raznolikost poštuje i prihvaća, a ne propituje, te se osigurava integracija svih građanki i građana u društvenu ekonomsku, političku i kulturnu zajednicu. Integracijski cilj manjinske politike trebao bi rezultirati uzajamnim i sveobuhvatnim osjećajem pripadnosti svih građana na razini države i na lokalnim razinama te oživotvorenjem onoga što tekst Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina imenuje kao “duh razumijevanja, uvažavanja i tolerancije” kaže profesorica Petričušić u daljnoj elaboraciji svoga istraživanja .

Pri tom kao jedan od važnih dokumenata koji vodi tome cilju npr. navodi Ljubljanske smjernice o integraciji raznolikih društava, dokument koji je uz pomoć stručnjaka_inja pripremio Ured Visokog povjerenika za nacionalne manjine OESSa još 2012. godine . Smjernice navode da je integracija “dinamičan proces više dionika koji su međusobno angažirani na način koji pridonosi učinkovitom sudjelovanju svih članova raznolikog društva u ekonomskom, političkom, društvenom i kulturnom životu, te njeguje uzajamni i sveobuhvatni osjećaj pripadnosti na razini države i na lokalnim razinama „ a Ljubljanske smjernice nadalje navode: “Kako bi podržale proces integracije, države članice trebaju donijeti politike kojima je cilj stvaranje društva u kojem se raznolikost poštuje, i u kojem svatko, uključujući i sve pripadnike etničkih, jezičnih, kulturoloških ili vjerskih skupina, pridonosi izgradnji i održavanju zajedničkog i inkluzivnog građanskog identiteta.

Stoga bi i osnovni cilj hrvatske manjinske politike trebao biti integrativno nastojanje tijela javne vlasti da uključe pripadnike nacionalnih manjina u društveni, kulturni, politički i ekonomski život zemlje, te eliminiraju nejednakost i diskriminaciju kojima su izloženi pripadnici i pripadnice nacionalnih manjina.

A ti integracijski ciljevi i politika, ipak, zaključuje profesorica Petričušić, nije eksplicitno istaknut kao osnovno nastojanje javnih vlasti u području ostvarenja manjinske politike pa dok se značajna sredstva npr. preko 50 milijuna kuna godišnje izdvaja za potpore različitim programima

ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina, ne postoji jedinstvena proračunska stavka koja bi osiguravala sredstva za programe integracije manjina

Na značaj integracije u manjinskoj politici upozoravaju i drugi stručnjaci. Profesorica filozofije multikulturalnosti na Filozofskom fakultetu u Splitu **Marita Brčić Kuljiš** tako podsjeća na nove pristupe koji su prikazani i u Akcijskom planu za integraciju i uključivanje za razdoblje 2021.–2027., koji je predložila Europska komisija, a koji npr. zagovara donošenje strategija integracije koje su lokalnog karaktera jer je cilj ojačati demokraciju i demokratske procese na svim razinama, a posebice na lokalnim razinama. Stoga se i manjinske skupine trebaju mobilizirati i realizirati svoje ciljeve i interese preko predstavnika na lokalnoj razini jer je upravo to razina gdje postoje prilika i mogućnost direktnog kontakta sa stvarnim problemima, ali i mogućnost da se ti stvarni problemi relativno brzo riješe, smatra profesorica Marita Brčić Kuljiš.

FORMALISTIČKI PRISTUPI

A isti problem ističe i profesorica Kumrić koja kaže „Danas se više no ikada ističe važnost modela integracije kao preduvjeta očuvanja i njegovanja zdravog multikulturalizma i izgradnje pravednog društva. Naime, izostanak

kvalitetno osmišljenih integracijskih politika raslojava društvo u paralelne i međusobno nepovezane zajednice koje ne dijele osjećaj pripadnosti pluralnom društvu i zajedničke društveno-političke interese. Države bi stoga trebale definirati takve manjinske politike u kojima se višekulturalnost ne bi svodila na puku kohabitaciju više etničkih skupina na istom prostoru, već bi uključivala njihovo društveno premrežavanje te međusobno razumijevanje i poštovanje različitosti „. No objektivno gledajući ova pitanja i ovi problemi uglavnom su izvan fokusa naše manjinske politike. Ako bi željeli biti još objektivniji trebali bi kazati da su izvan fokusa opće javnosti ali i samih manjinskih zajednica.

Zbog svega toga pojedini analitičari manjinske politike u Hrvatskoj upozoravaju kako bi trebalo puno bolje postaviti ciljeve i koncept manjinske politike koja bi težila punoj integraciji manjina u društvo i njihovo prožimanje s većinskim stanovništvom. Međutim , po njihovom mišljenju, za tako nešto nema spremnosti ni u većinskim političkim strukturama ali ni u manjinskim jer manjinske elite često kao najjednostavnije rješenje zagovaraju status quo

Manjinsku politiku u Hrvatskoj u velikoj mjeri obilježava jedan izraziti formalizam. Kontinuirano i redovito se vrše široke inventure ostvarivanja i zaštite manjinskih prava na svim područjima pri čemu ne nedostaje kritičkih podataka i ocjena, ali daljnje analize i rasprave kao npr. što takvo stanje uzrokuje i tko za to snosi odgovornost uglavnom izostaje i često se skriva iza otrcane floskule o dobrim zakonima koji se nedovoljno primjenjuju. O ne zainteresiranosti i površnosti relevantnih političkih čimbenika prema ovim važnim društvenim pitanjima možda najbolje svjedoči odnos prema godišnjim vladinim Izvješćima o ostvarivanju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina koji se uz velika kašnjenja u Saboru usvajaju bez veće rasprave ili ignorantski odnos hrvatskog parlamenta prema godišnjim Izvješćima pučke pravobraniteljice o stanju ljudskih uključivo i manjinskih prava upućenih Hrvatskom saboru s nizom konkretnih mjera i preporuka koje jedva i dođu na dnevni red. A da o pojedinim analizama i naporima civilnog sektora koji ostaju potpuno po strani interesa relevantnih političkih subjekata da ne govorimo. No tome ćemo posvetiti posebnu analizu u narednim tekstovima.

Istina, iz perspektive pojedinih nacionalnih manjina često stvari i ne stoje tako loše iako je uvijek prisutna nužna doza realnosti .

Tako će saborski zastupnik talijanske nacionalne manjine , potpredsjednik Sabora i predsjednik Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina **Furio Radin** na pitanje šta je ostvareno u ovih 30 godina u kontekstu činjenice da i broj pripadnika talijanske nacionalne manjine pada reći da je broj onih koji su se deklarirali Talijanima 1981. bio tek nešto veći od 11 tisuća ili da nije bilo dvojezičnosti a u ovih 30 godina talijanska nacionalna manjina ojačala se i razvila i kulturno i egzistencijalno. A to nije palo s neba već je bio sustav jedne politike koja je naravno daleko od idealne i puno je toga još za ostvariti ali ipak djeluje.

POTREBA OSMIŠLJAVANJA INTEGRACIJSKIH POLITIKA

Pozitivno vrednovanje manjinske politike ističu i drugi predstavnici manjinskih zajednica koji su posebno zadovoljni očuvanjem svoga kulturnog identiteta i specifičnosti manjinskih zajednica. Ali ipak kao što

kaže Furio Radin – Živimo u svijetu u kojem vrijede definicije da su manjine mostovi i bogatstvo, da su ono što spaja nacije i države, ali taj je svijet tek donekle istinit. On je zapravo virtualan ... Naš zajednički zadatak trebao bi biti stvaranje amalgama koji je s jedne strane izraz odnosa koji proizlaze od integracije s većinom i poistovjećivanjem s vrijednostima društva, a s druge strane i za održavanje originalne kulture – kaže Radin i dodaje da nacionalna većina utiče na manjine, ali da bi i one morale utjecati na kulturu većinskog naroda.

Zato nas na stvarnost našeg društvenopolitičkog okoliša podsjetite možda više i ponajprije međunarodni čimbenici pa tako npr. Savjetodavni odbor stručnjaka za praćenje primjene ostvarivanja Okvirne konvencije VE za zaštitu prava nacionalnih manjina (i prateće rezolucije Vijeća ministara Vijeća Europe) već u više navrata upozoravaju na neke ključne probleme hrvatskog političkog miljea kada su u pitanju nacionalne manjine.

Tu se uz konstatiranje pozitivnih pomaka (primjerice politička participacija nacionalnih manjina ili osiguranje kulturne autonomije putem školovanja na jeziku i pismu manjina), kao važno, u preporukama ističe zahtjev hrvatskim vlastima da se pozabave društvenom klimom, koja se ocjenjuje protumanjinskom. Hrvatskim vlastima se posebno savjetuje da skrbe za razvoj i revitalizaciju područja koja su naseljena pripadnicima nacionalnih manjina s izrazito nepovoljnim socioekonomskim uvjetima. Ukratko, Vijeće Europe uvijek traži je proaktivnu manjinsku politiku, manjinsku politiku koja je inkluzivna, koja integrira manjine i povezuje ih sa stanovništvom područja u kojima manjine žive. U tom kontekstu npr traži se i povećanje proračunska sredstva za očuvanje i promicanje kulturnih autonomija nacionalnih manjina, ali na način da promicanje manjinskih kultura bude čvrsto ugrađeno u širu hrvatsku kulturnu politiku; da se unaprijedi promicanje poštivanja raznolikosti u hrvatskom društvu i to kroz bolje međukulturalno obrazovanje i rad javnih medija .

Sukus takvih kritika na svoj način izrazila je profesorica Petričušić i sama članica Savjetodavnog odbora stručnjaka za praćenje primjene Okvirne konvencije koja nam je u jednom intervju rekla :

Promjena naravno nema preko noći. Promjene ne mogu donijeti ni samo novi zakoni ili izmjena postojećih (koja može završiti i gore od sadašnjeg stanja). Ali mislim da bi jedna rekonceptualizacija manjinske politike bila dobrodošla pa i nužna. Trenutni ciljevi naše manjinske politike prema našim zakonima ali i različitim nacionalnim i strateškim dokumentima jeste u prvom redu njegovanje kulturne autonomije nacionalnih manjina . A to nije dovoljno! Ciljevi manjinske politike moraju u vidu imati punu integraciju pripadnika nacionalnih manjina. No, mislim da za ozbiljno promišljanje i promjene u manjinskoj politici nema velike spremnosti ni u strukturama vlasti ali ni među onima, uključivo i ljude iz manjinskih institucija, struktura i organizacija, koji tu politiku provode. Nedostatak te spremnosti da se promišlja i unapređuje manjinska politika ostavlja dugoročno negativne posljedice na poziciju pa i opstojnost manjinskih zajednica. Dobro elaborirano manjinsko zakonodavstvo nije dovoljan argument za kvalitetu te politike. Moramo puno više uvažavati i međunarodne standarde koji nam mogu pomoći da imamo kvalitetniju manjinsku politiku, a time i kvalitetniju demokraciju.

Rješenja za ugroženost pojedinih manjinskih prava koje može izazvati njihov brojčani pad već se nude. U prvom redu to je pozivanje na institut da se stečena prava ne bi trebala umanjivati što u svojim politikama i preporukama podržavaju i međunarodne institucije od nadležnih tijela UN pa dalje. Ali stečena prava neće zaustaviti negativne trendove ako ne dođe i do dubljih promjena ciljeva i koncepta manjinske politike te svijesti da to nije samo interes manjina već i ukupnog hrvatskog društva.

Autor: **Stojan Obradović**

